

- Питер, 2006. – 192с. : ил.;
- 3 Ковалев Ф. Золотое сечение в живописи: Учеб. Пособие. / Ф. Ковалев. – К.: Выща шк. Головное изд-во, 1989. – 143 с., 90 ил., табл. – Библиогр.: 77 назв.;
  - 4 Маслов Н. Пленэр : Практика по изобразит. искусству. [Учеб. пособие для студентов худож.-граф. фак. пед. ин-тов] / Н. Маслов. – М. : Просвещение, 1984. – 112 с.;
  - 5 Ростовцев Н. Рисунок. Живопись. Композиция: Хрестоматия: Учеб. пособие для студентов худож.-граф. фак. пединститут. / Н. Ростовцев – М.: Просвещение, 1989. – 207 с. – С. 186-187;
  - 6 Чурсіна В. Робота на пленері. Проблеми теорії і творчої практики / В. Чурсіна // Мистецтвознавчі та культурні аспекти дизайну. – Харків: ХДАДМ, 2011. – Вип. 5 – С. 151-152;
  - 7 Шорохов Е. Композиция : [учеб. для студентов худож.-граф. пед. ин-тов – 2-е изд., перераб. и доп]. / Е. Шорохов. – М. : Просвещение, 1986. – 207 с., ил.;
  - 8 Щипанов А. Юным любителям кисти и резца / А. Щипанов. - М.: Просвещение, 1975. – 245 с. – С. 56.

*Тетяна Висікайло
(Харків, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ РОБОТИ НАД ПЕЙЗАЖЕМ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЛУЗІ

Одним із пріоритетів державної політики є забезпечення підвищення якості мистецької освіти, яка є важливим чинником у ідеологічному, морально-ціннісному та соціально-економічному устрої суспільства. На сучасному етапі розвитку освіти в Україні гостро постає проблема формування висококваліфікованого фахівця, що здатен до самостійного творчого мислення та пошуку шляхів самовдосконалення.

У набутті професійної майстерності майбутніх учителів образотворчого мистецтва важливу роль відіграє робота над пейзажем, що сприяє активізації просторового мислення, як здатності до трансформації об'єктів зображення на площині. Складність цього процесу полягає у специфічності об'єктів зображення пейзажу, які представляють собою не конкретні предмети, а частини необмеженого простору, наприклад: неба і землі. Слід зазначити, що необхідність конструювання великих просторових відношень на площині створює певну проблематику. З цього приводу виникає потреба у пошуку шляхів подолання наявних труднощів навчального процесу.

Аналізуючи значну кількість наукових досліджень, які присвячені проблематиці роботи над пейзажем, зауважимо, що більшість науковців та педагогів наголошують на значущості просторового мислення у процесі відображення дійсності у художньому потрактуванні, спрямованого на розкриття творчого задуму автора. Велике теоретичне і практичне значення для вирішення трактування простору на площині мають наукові праці С. Базаз'янца [1], О. Нікуліної [5], Т. Штикало [7], І. Якиманської [8], Є. Кібрика [4]. Опираючись на наукові праці О. Денисенко [2], Ю. Дюженка [3], І. Огієвської [6] можна з впевненістю констатувати необхідність вивчення художньої спадщини минулого, що дозволить творчій молоді уникнути помилок під час роботи над створенням власних творів.

Специфіка пейзажу полягає у необхідності роботи з необмеженим простором, потреби узгодження просторових відношень, відповідно до художнього задуму, ефективного вирішення питань, пов'язаних з передачею глибини простору на площині. Просторове мислення як різновид образного мислення сприяє кращому засвоєнню базових знань з рисунку, живопису, композиції.

З метою формування просторового мислення, підвищення ефективності роботи над пейзажем доцільно заохочувати майбутніх художників-педагогів до систематичних вправ, які мають поєднувати роботу на природі та ретельне вивчення існуючого досвіду на прикладі відомих вітчизняних та закордонних майстрів пейзажу.

Так, майбутнім учителям образотворчого мистецтва пропонувалося зробити декілька графічних замальовок обраного викладачем природного мотиву з природи, використовуючи різні точки зору та різні формати: квадрат, прямокутник, видовжений за горизонталлю та вертикаллю. Основною задачею на цьому етапі був чіткий розподіл великих просторових відношень у відповідності до конкретного задуму. Вагомим значенням у роботі над пейзажем набував певний порядок послідовних дій: від загального до часткового; від визначення лінії горизонту, розподілу на плани, тонального рішення великих просторових відношень, у межах яких перебувають певні об'єкти, що потребують більш ретельної проробки. Одночасно з роботою на природі пропонувалося розглянути твори видатних митців Харківської пейзажної школи кінця XIX – початку XX століття. Наприклад, графічні пейзажі С. Васильківського (Коробів хутір. Луки. 1882; Малоросійський пейзаж; Косачі. 1885). Майбутні фахівці художньо-педагогічної галузі мали проаналізувати, як вирішувалися питання організації просторових відношень у творчості попередників та скористатися їх досвідом.

Висновки. Потреба пошуку шляхів оптимізації навчального процесу сучасної художньої освіти вимагає від викладача більш обґрунтованого, осмисленого підходу у формуванні просторового мислення майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Ключову роль просторового мислення у становленні творчої особистості митця висвітлювали такі науковці як: С. Базаз'янець, О. Нікуліна, Т. Штикало, І. Якиманська, Є. Кібрик, О. Денисенко, Ю. Дюженко, І. Огієвська та інші. Складність процесу трактування простору на площині для майбутніх художників-педагогів потребує вирішення наявної проблематики шляхом застосування роботи над пейзажем, що передбачає як натурні спостереження, виконання короткострокових замальовок, так і вивчення мистецького досвіду попередників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базаз'янець С. Художник, пространство, среда. – М.: Советский художник, 1983. – 240 с.
2. Денисенко О. И. Судаков А. Портрет земли: Живопись, графика / О. Денисенко. – Х. : Інститут монокристалів, 2005. – 164 с.
3. Дюженко Ю. М. С. Ткаченко / Ю. Дюженко. – К. : Мистецтво, 1963. – 42 с.
4. Кибрик Е. Объективные законы композиции в изобразительном искусстве. – М.: Советский художник, 1967. – 136 с.
5. Никулина О. Природа глазами художника. Проблема развития современной пейзажной живописи. – М.: Советский художник, 1982. – 175 с.
6. Огієвська І. С. І. Васильківський / І. Огієвська. – К. : Наукова думка, 1980. – 165 с.
7. Штикало Т.С. Формування просторового мислення // Науковий вісник Чернівецького університету. – Вип.184: Педагогіка та психологія. – Чернівці: "Рута", 2003. – 256 с.
8. Якиманська І. Розвиток просторового мислення школярів. – М. : Педагогіка, 1980. – 240 с.

*Василь Шнак
(Київ, Україна)*

АКВАРЕЛЬНИЙ ЖИВОПИС УКРАЇНИ В ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ

У статті в історичному аспекті розглядається розвиток акварельного живопису, творчість його майстрів різних шкіл які стали підґрунтям розвитку акварельного живопису на Україні в усьому його розмаїтті.